

**Пропозиції та зауваження
до проєкту Стратегії відновлення, сталого розвитку
та цифрової трансформації малого та середнього
підприємництва на період до 2027 року**

Торгово-промисловою палатою України, регіональними ТПП, за участі експертів Комітету підприємців малого та середнього бізнесу при ТПП України та Комітету з питань модернізації промисловості при ТПП України проаналізовано проєкт Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого та середнього підприємництва на період до 2027 року (далі – Стратегія), розроблений Міністерством економіки України спільно із Міністерством цифрової трансформації та Офісом з розвитку підприємництва.

Розробка та ухвалення Стратегії має покращити координацію роботи Уряду, бізнесу та донорів, а також різних програм із підтримки підприємництва, що позитивно вплине на розвиток сектору загалом.

В цілому, представлений проєкт Стратегії заслуговує підтримки, зокрема, в частині покращення легкості ведення бізнесу, спрощення регуляторного середовища, посилення напрямку інтернаціоналізації МСП та інтеграції в європейські ланцюги.

Однак, на думку експертів, проєкт Стратегії має значний потенціал для доопрацювання. Головні ризики для успішної реалізації Стратегії містяться у неузгодженості між заходами, наведеними в операційному плані, та фінансовими ресурсами.

Як показав аналіз Стратегії, зокрема, в частині стратегічних напрямів та цілей, запропоновані для її реалізації завдання, не завжди зможуть в повній мірі сприяти досягненню стратегічних цілей.

Так, для відновлення сектору МСП надзвичайно важливим є фінансове відновлення, полегшення та диверсифікація доступу до фінансування для цього сектору економіки. У зв'язку з цим, серед основних завдань Стратегії за цим напрямом варто передбачити не тільки секторальні програми кредитування, а й універсальні державні програми кредитування для МСП.

Що стосується полегшення регуляторного середовища, то основні завдання Стратегії мають бути доповнені більш конкретними заходами щодо дерегуляції господарської діяльності, зокрема, у сфері ліцензування (в частині перегляду видів господарської діяльності, які підлягають ліцензуванню), видачі дозволів та погоджень тощо.

Для ефективного виконання вищенаведених завдань необхідна участь не тільки органів влади, а й обов'язкове залучення до цих процесів громадськості – об'єднань підприємців та роботодавців, бізнес-асоціацій, громадських рад при ЦОВВ. Якщо говорити в цілому про роль і місце бізнес-асоціацій та інших об'єднань (ТПП, галузеві асоціації тощо) в реалізації Стратегії, то в проєкті відсутній аналіз та конкретні пропозиції щодо посилення їх ролі та участі у відновленні, сталому розвитку і трансформації малого та середнього підприємництва.

Враховуючи вищезазначене, вважаємо за необхідне включити до Стратегії пункт щодо ролі та місця бізнес-асоціацій в системі відновлення підтримки і розвитку МСП.

У розділ «Посилення цифрової трансформації» включити пункт про «організацію та проведення інформаційних заходів за участі профільних фахівців Мінекономіки щодо залучення представників бізнесу у торгах в системі електронних торгів Prozzoro». Мета заходів – сприяння впровадженню цифрових технологій серед МСП шляхом навчання та надання інформаційного забезпечення.

У розділі V «Сталі практики та зелений перехід» пункт 36 викласти у наступній редакції: «Розробка програми для підприємств аграрного сектору економіки, наукових установ щодо розмінування земель сільськогосподарського призначення від вибухонебезпечних предметів та забезпечення їх безпечного використання за цільовим призначенням».

Також необхідно включити пропозиції, у тому числі законодавчі, щодо стимулювання попиту на цифрові та зелені інновації серед промислових підприємств через програми перенавчання та перекваліфікації (reskilling-upskilling), промоцію мереж інноваційних кластерів, цифрових інноваційних хабів (DIHs), центрів Індустрії 4.0.

Окремо варто виділити питання щодо ролі системи ТПП в реалізації Стратегії. Система ТПП в Україні в проєкті Стратегії згадується лише як виконавець завдання «Забезпечення участі бізнесу в торгово-промислових виставках». Виходячи з зазначеного, використання потенціалу системи ТПП в Україні є вкрай обмеженим, і тому потребує виправлення. А саме, запропоновано включити систему ТПП в Україні (ТПП України та регіональні ТПП) до Операційного плану реалізації Стратегії на період 2024-2027 років до наступних пунктів:

п.4 «Забезпечення реалізації програм грантової підтримки бізнесу»;

п.7 «Розробка програм підтримки інвестицій, зокрема: інституціональне посилення фокусу на мале і середнє підприємництво (далі – МСП) та відновлення; просування інвестиційного потенціалу України; освітні програми для суб'єктів МСП щодо залучення інвестицій, прав інтелектуальної власності, інновацій; розробка рекомендацій щодо впровадження міжнародних принципів та стандартів відповідального ведення бізнесу та процедури належної обачності»;

п. 28 «Розробка та забезпечення фінансування грантової програми на навчання та впровадження заходів з кібербезпеки, на поглиблену цифрову інтеграцію для впровадження технологій ІІІ, інтернету речей та аналітики великих даних для малих та середніх підприємств»;

п.39 «Розробка та впровадження національних маркетингових центрів, навчання в яких буде спрямоване на отримання знань у сфері міжнародних ринкових процесів (зокрема, ринкові майданчики) із регулярним залученням іноземних експертів галузі»;

п.41 «Забезпечення фінансової та консультаційної підтримки критично важливих підприємств щодо їх потреб та бажання перенести бізнес»;

п.47 «Впровадження навчальних програм перекваліфікації працівників та керівників».

Також для координації зазначеної стратегії з іншими державними стратегіями експертами Комітету з питань промислової модернізації при ТПП України напрацьовані наступні пропозиції:

1. Збалансувати фінансову частину стратегії. Вартість заходів стратегії складає 10,134 млрд \$, а кількість найманих працівників завдяки їй має зрости на 1276 тис. осіб. Потрібно окреслити суму капітальних інвестицій, яку дозволить мобілізувати стратегія, щоб створити ці робочі місця.

2. Для реалістичності опрацювати окремий план мобілізації і джерел фінансування згаданих 10,134 млрд. \$.

3. Додати підходи стратегії до збереження і розвитку людських ресурсів для МСП. Зокрема, внести підходи до бронювання ключових спеціалістів і перенавчання тих, хто має замістити призваних до війська.

4. Розширити розділ спрощення доступу до фінансових ресурсів, зокрема фінансів для капітальних інвестицій, без яких не можливо виконати цільовий показник зростання найманих в МСП працівників. Додати в розділ створення інструменту страхування військових ризиків та Національного банку розвитку для фінансування капітальних інвестицій.

5. Додати підходи до стійкого забезпечення електричною енергією малих і середніх підприємств, зокрема шляхом фінансової підтримки проектів власного виробництва електроенергії з відновлювальних джерел (ВДЕ) для автономного забезпечення.
